

УДК 811.111:070

DOI 10.31654/2520-6966-2019-12f-95-150-156

А. І. Набок

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Когнітивна специфіка виявлення ефектів об'єктивності та суб'єктивності в англомовному новинному Інтернет-дискурсі

Стаття присвячена дослідженню когнітивного підґрунтя аналізу вербалізації ефектів об'єктивності та суб'єктивності в англомовному Інтернет-дискурсі новин, що враховує механізми сприйняття людиною навколишнього світу, реалізуючись через протиставлення однозначності / неоднозначності, точності / приблизності та нейтральності / впливу. Когнітивне вивчення вказаних ефектів відбувається в межах когнітивно-риторичного підходу, який враховує риторичні канони текстобудови та когнітивний компонент, котрий виявляється у залученні ментальних процесів при організації повідомлень на двох етапах аналізу текстів Інтернет-новин, пов'язаних з елокуцією.

Ключові слова: ефект об'єктивності, ефект суб'єктивності, масштаб предикації, образ схеми, однозначність / неоднозначність, точність / приблизність, нейтральність / вплив.

Когнітивна специфіка виявлення ефектів об'єктивності як однозначного, точного й нейтрального представлення подій та їхніх складників [2, с. 170] та суб'єктивності як ословеснення неоднозначності, приблизності або апеляції до риторичних способів впливу в англомовному новинному Інтернет-дискурсі [3, с. 166] є малодослідженим аспектом вивчення мовних одиниць, що передбачає врахування особливостей авторської концептуалізації й категоризації світу [8] передусім на етапі інвенції, на якому формується безпосередній задум майбутнього повідомлення. При відборі змісту, призначеного для висвітлення у новинах, журналісти концептуалізують світ відповідно до ідеології видання та власних поглядів на важливість подій та їхніх складників, впливаючи на ефекти об'єктивності та суб'єктивності в текстах новин. Метою цієї розвідки є вивчення когнітивного аспекту вживання номінативних засобів створення ефектів об'єктивності та суб'єктивності в інтернетних новинних повідомленнях. Матеріалом дослідження слугують тексти новин

сайтів Бі-Бі-Сі ([www. bbc. co. uk](http://www.bbc.co.uk)), присвячені поточним подіям з життя суспільства.

Для диференціації ефектів об'єктивного чи суб'єктивного представлення подій в аспекті однозначності / неоднозначності залуцаємо масштаб предикації, визначений Р. Ленекером як взаємодія профілю й концептуальної бази [7, с. 49]. Профіль постає у свідомості як концепт, що актуалізується мовним виразом [Там само], співвідносним із подією чи її учасником, а базою є сукупність фонових знань, необхідних для локалізації профілю [Там само].

Ефект об'єктивності створюється внаслідок однозначності як співвіднесення профілю з однією сутністю, розміщеною в межах концептуальної бази [7, с. 49]. Так, у виразі *a finger has three knuckles* профіль *three knuckles* однозначно співвідноситься із базою *finger*, оскільки в кожному пальці наявні три суглоби [7, с. 51].

Продемонструємо створення ефекту об'єктивності через однозначність на прикладі інформування про экс-прем'єра Австралії: *Former Australian PM Tony Abbot has said Europe should follow Australia [...]. Tony Abbott made the comments at the annual Margaret Thatcher lecture to an audience of governing Conservative party members and ministers* [BBC 29.10.2015]. У наведеному прикладі ефект об'єктивного зображення учасника події створюється однозначним співвіднесенням профілю, який представляє Тоні Еббота антропонімом *Tony Abbott*, із концептуальною базою, дистантно ідентифікованою в попередньому реченні відтопонімічним прикметником *Australian*, забезпечуючи разом з класифікатором *PM* ідентифікацію австралійського экс-прем'єра.

Ефект суб'єктивності створюється через неоднозначність як існування багатьох варіантів співвіднесення профілю й концептуальної бази, які утворюють максимальний масштаб предикації [7, с. 49]. Так, у висловленні *a body has twenty-eight knuckles* профіль *twenty-eight knuckles* неоднозначно співвідноситься з концептуальною базою *body*, адже крім суглобів на пальцях у тілі людини є багато інших суглобів [7, с. 52], що виключає можливість так говорити.

Проілюструємо формування ефекту суб'єктивності через неоднозначність при ідентифікації наукового співробітника: *A French scientist said he found a portrait underneath the Mona Lisa using reflective light technology* [BBC 11.12.2015]. Ефект суб'єктивного представлення французького вченого (*a French scientist*) створюється в наведеному прикладі неоднозначним співвіднесенням профілю, позначеного неозначеною іменною групою *a scientist*, яка називає будь-якого науковця Франції, з концептуальною базою-країною, ідентифікованою означенням *French*.

Встановлення ефектів об'єктивності й суб'єктивності у ракурсі однозначності масштабу предикації на рівні заголовка продемонструємо на прикладі ініціальної текстової назви *Simone Veil: The 1st president of an elected European parliament and Holocaust survivor dies* з рубрики *Europe* [BBC 30.06.2017]. Ефект об'єктивності в наведеному заголовку створюється однозначним співвіднесенням профілю, позначеного власною назвою *Simone Veil*, яка іменує жінку, з концептуальною базою, ідентифікованою класифікатором *the 1st president of an elected European parliament*, що вказує на єдиного першого обраного президента Європарламенту.

Виявлення ефектів об'єктивності й суб'єктивності в ракурсі використання образ-схем спирається на їхню здатність узагальнювати перцептивно-моторні відношення, сформовані внаслідок взаємодії людини з навколишнім середовищем [5; 6; 8], що дає змогу проаналізувати мовні засоби на позначення подій та їхніх складників через призму опозицій однозначності / неоднозначності, точності / приблизності та нейтральності / впливу.

Для встановлення ефекту об'єктивного представлення місця події використовуємо просторову образ-схему КОНТЕЙНЕР, яка концептуалізує тривимірний простір [1, с. 69–80; 4, с. 20; 5, с. 55], одиницями на позначення будівлі (*the mess was served at the Catholic Cathedral of the Holy Spirit*), міста (*The new rules in New York*), регіону (*the polls in the south-eastern region of Provence-Alpes-Cote d'Azur*) та країни (*the Ebola outbreak in Sierra Leone*). Наприклад, *On Christmas Eve 2010, 32 people were killed in bomb blasts in Plateau state* [BBC 24.12.2014]. У цьому висловленні ефект об'єктивного зображення простору через його однозначне представлення створюється хоронімом *in Plateau state*, який співвідносить місце вибухів із КОНТЕЙНЕРОМ-регіоном локального масштабу.

Створення ефекту суб'єктивності пов'язуємо з вказівкою на невідомий КОНТЕЙНЕР (*bomb attack beside a hospital*) та на один з багатьох КОНТЕЙНЕРІВ (*labour reform in several key areas*). Наприклад, *Todd Olson was arrested in a pub on Tuesday in connection with the murder* [BBC 20.11.2013]. У наведеному висловленні ефект суб'єктивного зображення місця арешту виникає внаслідок його неоднозначної локалізації неозначеною фразою *in a pub*, яка вказує на будь-який паб з існуючих у Великобританії.

Динамічні образ-схеми ШЛЯХ, ЦИКЛ і ВЕРТИКАЛЬ репрезентують рухомий референт, що пересувається у певному напрямку, створюючи ефект об'єктивності при точному позначенні початкової й кінцевої точок руху власними назвами (*from Sydney airport, to*

Ankara, from Topolobampa to Guadalajara). Наприклад, ефект об'єктивності створюється однозначною локалізацією місця події за допомогою годоніма *to Canfield Drive: Michael Brown headed to Canfield Drive in a patrol car* [BBC 24.12.2014].

Враження суб'єктивності формується через приблизність позначення початкової й кінцевої точок руху неозначеними словосполученнями (*to a remote island*). До прикладу, на суб'єктивне зображення бідного кварталу бразильського міста вказує неозначена іменна фраза *to a poor and violent neighborhood* у висловленні *Military police was called to a poor and violent neighborhood in Belem* [BBC 20.05.2019].

Перцептивні образ-схеми МАСА – МНОЖИНА – ЗЛІЧУВАНІСТЬ – ОБ'ЄКТ – (ЦІЛЕ – ЧАСТИНА) [6, с. 26] застосовуємо для встановлення ефектів об'єктивного й суб'єктивного зображення кількісних параметрів подій. Ефект об'єктивності в аспекті точності виявляємо з опертям на образ-схему ОБ'ЄКТ [Там само], співвідносну з одним референтом (*one soldier*), та ЗЛІЧУВАНІСТЬ, яка відбиває змогу порахувати їхнє число [там само] (*three votes*). Напр., *Abdul Kader Mullah was found guilty of five out of six charges, including murder* [BBC 17.09.2013]. В останньому висловленні ефект об'єктивного зображення кількості злочинів, за які було засуджено особу, створюється числівниками *five* та *six*, співвідносними з образ-схемою ЗЛІЧУВАНІСТЬ, яка відтворює число референтів, котрі здатен одночасно сприймати спостерігач.

Ефект суб'єктивності створюється через приблизне представлення референтів, відображене гештальтом МНОЖИНА як їхньою великою кількістю (*dozens of patients*) та МАСА за неможливості диференціювати окремі складники сукупності [6, с. 26] (*mass deportation*). МНОЖИНУ, співвідносну з великою кількістю об'єктів, вербалізують неозначені займенники *many* у сполученні зі злічуваними іменниками (*many documents*), *much*, котрий вживається з незлічуваними іменниками (*much time*), та неозначене словосполучення *a lot of* (*a lot of allegations*). Наприклад, *Many schools in the Highlands are also closed* [BBC 10.12.2014]. У наведеному висловленні неозначений займенник *many* створює ефект суб'єктивності через представлення МНОЖИНИ закритих навчальних закладів без указівки на їхню точну цифру.

Силкові образ-схеми ПРИМУШЕННЯ, ПРИТЯГАННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ВІДВЕРНЕННЯ, ПРОТИДІЮЧІ СИЛИ, ПЕРЕШКОДА, УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ акцентують силу взаємодію між об'єктами [6, с. 42], один з яких домінує над іншим, суб'єктивно представляючи складники подій (*criticize*).

До прикладу, домінування через відображення ПРИМУШЕННЯ, яке репрезентує рух об'єктів під впливом зовнішніх сил [6, с. 45], відбивають дієслова *demand* та *insist*, семантика яких відображає перевагу джерела над ціллю. Так, у значенні дієслова *demand*, котре відбиває наполегливе прохання "*to ask for something forcefully*", на домінування джерела над ціллю через вимогу вказує сема '*forcefully*', а в дієслові *insist* із семантикою сильної вимоги "*to say firmly or demand forcefully*" – семи '*firmly*' та '*forcefully*', котрі вербалізують схилення до власної точки зору як переконування цілі джерелом, напр., *Before the hearing, the veteran politician's spokesman, Amir Dan, had insisted that he was innocent* [BBC 13.05.14]. У цьому висловленні ефект суб'єктивності створюється дієсловом *insist*, яке відображає домінування речника экс-прем'єра Ізраїлю через його співвіднесення з джерелом ПРИМУШЕННЯ для суду, котре наполягає на власній невинуватості у хабарництві.

Використання образ-схем для виявлення ефектів об'єктивності або суб'єктивності продемонструємо на прикладі взаємодії ініціального та текстового заголовків: *Boy, 13, dies in Ferrari crash on farm* (1) – *Boy, 13, dies in North Warnborough Ferrari crash on farm* (2) [BBC 23.08.2016]. В ініціальному заголовку (1) ефект об'єктивності створюється групою підмета *boy, 13*, яка називає тринадцятилітнього хлопчика, предикатом *dies* на позначення його смерті, власною назвою *Ferrari crash*, що іменує марку машини, задіяної в автомобільній пригоді, та іменником *farm* при вказівці на те, що подія трапилась на фермі. Зіставивши номінативні одиниці на позначення події, її учасника, місця у двох заголовках, виявляємо, що в останньому з них (2) посилюється ефект об'єктивності додаванням топоніма *North Warnborough*, який уточнює місце транспортної пригоди через відображення КОНТЕЙНЕРА, представленого селищем.

Отже, когнітивна специфіка виявлення ефектів об'єктивності та суб'єктивності в аспекті однозначності / неоднозначності спирається на масштаб предикації як вияв концептуалізації дійсності через співвіднесення профілю й бази та в ракурсах точності / приблизності й нейтральності / апеляції до етосу й пафосу при зверненні до образ-схем, що узагальнюють перцептивно-моторні відносини, виникаючі при взаємодії суб'єкта з навколишнім середовищем.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у висвітленні зв'язку когнітивної та риторичної специфіки виявлення ефектів об'єктивності та суб'єктивності в англійському новинному Інтернет-дискурсі.

Література

1. Богданова С. Ю. Концептуалізація і реконцептуалізація про-странственных отношений (схема КОНТЕЙНЕР). *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2006. № 1. С. 69–80.
2. Набок А. І. Вербалізація ефекту об'єктивності в текстах англо-мовних інтернет-новин: тактики однозначності та параметризації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2016. Т. 1, № 25. С. 170–172.
3. Набок А. І. Взаємодія суперстратегій об'єктивності й суб'єктивності в текстах англо-мовних інтернет-новин. *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр.* 2015. Вип. 55, ч. 2. С. 166–171.
4. Талавіра Н. М. Безартиклевий прийменникові звороти сучасної англійської мови: когнітивно-дискурсивний аспект: дис. ...на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 "Германські мови"; Одес. нац. ун-т. Одеса, 2015. 255 с.
5. Drozdowicz A. The image-schematic profile of the English preposition in. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. English studies X. Humanities and Social Sciences*. 2001. Vol. 345. P. 17–37.
6. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
7. Langacker R. W. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 562 p.
8. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000. Vol. 1. 565 p.

References

1. Bogdanova S. J. (2006). Conceptualization and reconceptualization of spatial relationships (schema CONTAINER) [Conceptualization and reconceptualization of spatial relationships (circuit CONTAINER)]. *Questions of cognitive linguistics*. (1), 69–80.
2. Nabok A. I. (2016). Verbalization of the effect of objectivity in the texts of English-language Internet news: tactics of uniqueness and parametrization. *Naykovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Seria PHILOLOGIA — Linguistic and conceptual pictures of the world: Sb. sciences*. International Humanitarian University. Series "Philology". (25), 1, 170–172.
3. Nabok A. I. Interaction of superstrategy of objectification and subjection in the texts of English-language Internet news. *Movni i konceptual'ni kartynu svitu: [zb. nauk. pr.] / [vidp. red. A. D. Belova]*. 2015. Vyp. 55, Ch. 2. S. 166–171.
4. Talavira N. M. (2015). Prepositional turns in modern English language: cognitive-discursive aspect [Prepositional turns in modern English language: cognitive-discursive aspect]. *Stylistics and versification*. Odesa [in Ukraine].

5. Drozdowicz A. (2001). The image-schematic profile of the English preposition *in* / A. Drozdowicz // Acta Universitatis Nicolai Copernici. English studies X. Humanities and Social Sciences. Vol. 345, 17–37.

6. Johnson M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: The University of Chicago Press.

7. Langacker R. W. (2008). *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

8. Talmy L. (2008). *Toward a Cognitive Semantics*. Cambridge, Mass.: MIT Press Vol. 1.

A. I. Nabok

PhD; Senior Lecturer, Mykola Gogol State University at Nizhyn

Cognitive character of objectivity and subjectivity effects` identification in English Internet news stories

The article focuses on the analysis of the cognitive background of objectivity and subjectivity effects verbalization in English Internet news stories. From the cognitive perspective the study of verbalizing objectivity and subjectivity effects involves mental processes accompanying the creation of non-literary texts and influencing the audience. Objectivity effect is defined as content representation in terms of unambiguity, accuracy and neutrality whereas the subjectivity effect rests on verbalizing contents with regard to ambiguity, approximation and appeal to the rhetorical means of influence. To differentiate between objectivity and subjectivity effects scope of predication and image-schemas are used. Scope of predication is formed via correlation between the profile representing events and their participants and the base constituting the background for understanding the profile. Image-schemas are identified as preconceptual structures, which arise from, or are grounded in, human recurrent bodily movements through space, perceptual interaction, and ways of manipulating objects.

Key words: objectivity effect, subjectivity effect, scope of predication, image-schema, unambiguity / ambiguity, accuracy / approximation, neutrality / appeal to the rhetorical means of influence.